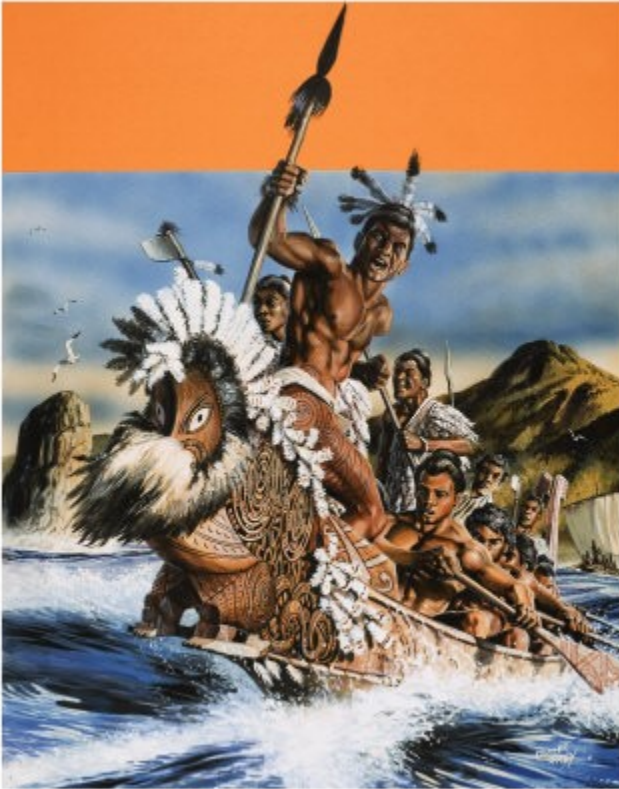




# Maoři

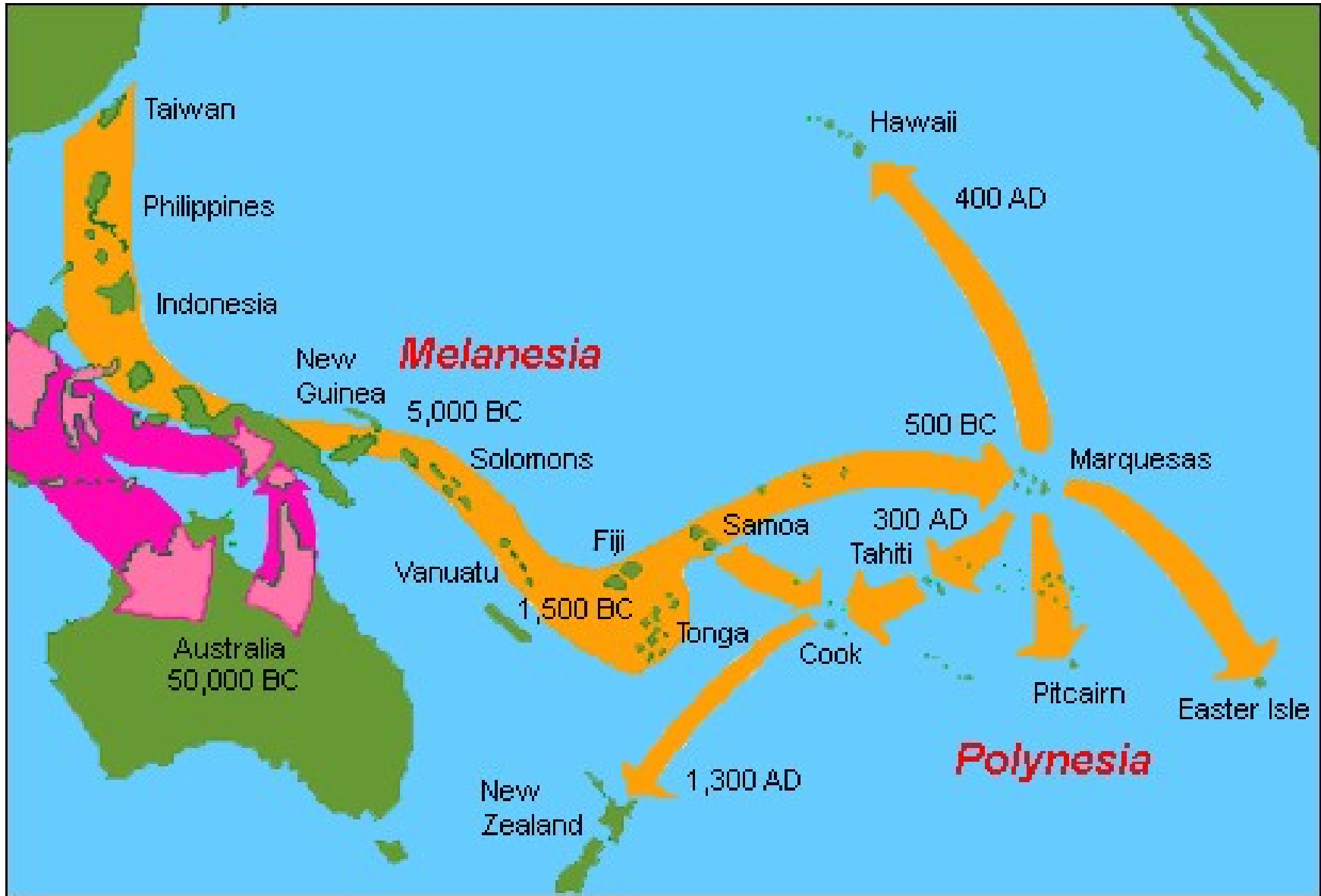
původní obyvatelé  
Nového Zélandu



# Maoři (Maori, znamená “obyčejný”)

- původní polynésští obyvatelé Nového Zélandu (maorsky Aotearoa – Země dlouhého mraku)
- přišli z jihozápadní Polynésie před rokem 1300, legenda o Hawaiki
- Maoři během let vybudovali fungující společnost





# tetování *moko/ moko* ve 21. století



# 17. století

- **1642** Holanďan Abel Janszoon van Tasman objevuje západní pobřeží Jižního ostrova. Zkoumá pobřeží, zemi dává jméno Staaten Landt.
- jeho posádka povražděna v Murderer's Bay (Zátoka vrahů)
- nezáměr o osídlení Nového Zélandu
- **1665:** V Nizozemí se poprvé objevuje jméno "Nieuw Zeeland" po holandské provincii Zeeland.



# 18. století

- **1769-70:** Kapitán James Cook obeplouvá oba ostrovy a zakresluje je do mapy, "Nový Zéland" určuje jako državu Británie.
- **1790:** Příliv lovců lachtanů, velrybářů, začíná obchod se dřevem a lnem, jsou dovezena nová zvířata – drůbež, ovce, skot a nové rostliny. První kontakty mezi Maory a "bílymi", kontakty s velrybáři a rybáři



- Maoři často pracovali na lodích nových evropských přistěhovalců, v přístavech, atd...

- **1814:** Ze Sydney připlouvá první anglikánský misionář Samuel Marsden, na Zéland přiváží ovce, koně, drůbež, hovězí dobytek, šíří mezi Maory nejen křesťanství, ale i moderní evropské technologie.



# 19. století

- **1830:** pouze 2000 přistěhovalců na Novém Zélandu, Maoři stále ještě ve většině,
- ubývají mezikmenové války, výsledek zavedení střelných zbraní – mušket a hromadného vyvražďování nepřátelských kmenů.
- mnoho přistěhovalců se vzdalo evropské kultury a stalo se Maory (*Pakeha Maori*)





- Maoři převzali zbraně od bělochů a používali je, i *Pakeha Maori*, ve válkách mezi kmeny
- **1835:** Deklarace nezávislosti Spojených kmenů Nového Zélandu byla podepsána náčelníky 34 kmenů ze severu Severního ostrova.



# Treaty of Waitangi

- zvyšující se počet přistěhovalců, zvýšená aktivita křesťanských misionářů a v podstatě žádné právní postavení přistěhovalců donutilo britskou korunu jednat
- **leden 1840 Královna Viktorie oficiálně postoupila Nový Zéland britské Koruně**
- na NZ poslán William Hobson, který vyjednal s maorskými kmeny *Treaty of Waitangi*, Waitanžskou smlouvu
- smlouva ustanovila guvernéra Nového Zélandu a Maoři postoupí suverenitu Británii, "získávají garance na vlastnictví půdy a práva a privilegia občanů Británie".

# Podepsání Waitangi Treaty



- **1852:** Velká Británie uděluje Novému Zélandu autonomní status ústavním zákonem. Vzniká zde parlamentní systém - schválen NZ Constitution Act, který založil General Assembly / Obecné shromáždění a prvních šest provincií a jejich vlády.
- **1863:** Německy mluvící přistěhovalci z Čech zakládají osadu Puhoi.

# Po Smlouvě

- **1860:** Počátek válek o půdu s Maory z oblasti kolem Taranaki. Největší konflikt byl ukončen ve Waikato roku 1864 rozsáhlou konfiskací půdy maorských kmenů.
- nové zákony týkající se maorské půdy vešly v platnost v roce 1862 a 1865, a měly za následek konfiskaci 95% půdy, patřící maorským kmenům (63.000.000 akrů z původních 66.000.000)
- na konci 19. století úpadek maorské kultury a přesvědčení, že se Maoři asimilují s Evropany a jako etnikum vymizí

- **1867:** Vytvořena čtyři křesla pro maorské zástupce v parlamentu. Maorští muži starší 21 let jdou volit. *Je to pravděpodobně první udělení volebního práva bez majetkové restrikce na světě.*
- **1877:** Vydán zákon Education Act, národní systém vzdělávání je zdarma, sekulární a povinná školní docházka je od 6 do 15 let věku.



**1850-1880: "Období vlny",** import ovcí z Austrálie. Také období válek a konfliktů kvůli sporům o vlastnictví půdy.

**1882:** lodě s průmyslovými mrazáky, orientace NZ obchodu na maso a mléčné produkty



# Vliv přistěhovalců na maorskou společnost – shrnutí 19. století

- přistěhovalci sebou přivezli nemoci jako chřipku a spalničky, které snížily počet maorských obyvatel o cca 10% - 15%
- zakládání plantáží na len ve vlhkých oblastech znamenalo zvýšenou úmrtnost původních obyvatel
- osvojení si pušek mělo za následek krvavou válku mezi maorskými kmeny mezi lety 1805 – 1840 (*Musket Wars*), při které bylo několik kmenů vyhlazeno a další byly vyhnány ze svých tradičních území jinam



- Britové chápali Treaty of Waitangi jako faktické ovládnutí Nového Zélandu a v budoucnu ji v podstatě nedodržovali
- v roce 1975 založena speciální komise, posuzující nařízení NZ vlády z pohledu Smlouvy, verdikt komise má však pouze doporučující charakter
- dnes je smlouva z Waitangi chápána jako základní dokument Nového Zélandu a Novozélandanů jako národa



# Bojovnice za volební právo žen do maorského parlamentu



**1893:** Nový Zéland se stává první zemí na světě, kde je uděleno všeobecné volební právo ženám.



Kate Sheppard

# Demografické údaje

- 1840:

Maoři: 100.000 obyvatel

Evropané: 2.000 obyvatel

- 1896:

Evropané: více než 700.000 obyvatel

Maoři: 42.113 obyvatel

- 2013:

Evropané: 2.993.560 obyvatel

Maoři: 670.200 obyvatel

Asiaté: 446.800 obyvatel

Ostrované: 312.700 obyvatel

Střední Východ, Afrika, Latinská Amerika: 44.600 obyvatel

# 20. století

- úpadek maorské kultury a společnosti se zastavil navzdory mnoha smíšeným manželstvím a vlivu majority
- vzestup maorských politiků
- *taktika: obroda národa možná pouze v tom případě, že přijmeme západní kulturu, medicínu, systém vzdělání*
- **Sir Apirana Ngata** stál za programem, kdy byla kmenům vracena původní půda
- zasloužil se také o znovuoobnovení maorského umění (malby, vyřezávání)

# Sir Apirana Ngata



# První světová válka

- NZ jako část Britského impéria povolala vojáky, Maori dostali od britské koruny výjimku
- ovšem i tak maorští dobrovolníci vytvořili 28. maorský batalián, který válčil na Krétě, v Itálii a v severní Africe. Celkem dobrovolně narukovalo 17.000 Maorů



## 1914-1918:

Každý třetí NZ muž ve věku mezi 20. a 40. rokem je zabit nebo zraněn na bojištích první světové války.

*Je uzákoněna zavírací doba v hospodách v 18.00 a je snížena obsah alkoholu v čepovaném pivu.*

Chřipková epidemie si vyžádá 8 500 mrtvých.





**1924:** Navázány diplomatické styky mezi Československem a Novým Zélandem.

**1929:** Hospodářská recese se prohlubuje a je založen Unemployment Board, který zavádí veřejné práce.

**1931:** Na základě Westminsterského statutu o britských dominiích získal Nový Zéland de facto nezávislost, byť v rámci Britského společenství národů.

**1935:** Zvolena první labouristická vláda. Představen státní program na podporu bydlení. Pracovní týden je zkrácen na 40 hodin.

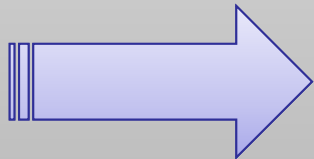
**1938:** Vydán zákon o sociálním zabezpečení - Social Security Act, ten zřizuje revidované starobní penze a státní zdravotní službu.

# Druhá světová válka

- **1939:** Nový Zéland posílá vojenské oddíly na pomoc evropským spojencům. Druhá světová válka má na svědomí pravděpodobně největší počet ztrát (mrtvých a raněných) na světě v přepočtu na počet obyvatel ze všech zúčastněných zemí. Mezi zabitými také mnoho Maorů.

# URBAN DRIFT

- před 2. sv. válkou, přes 80% Maorů žilo na venkově, většinou ve svých kmenových oblastech
- mezi 1920 a 1930: mnoho Maorů hledá obživu v rostoucích městech
- během 2. sv. války Maori, kteří nebyli shledáni schopni vojenské služby, pracují v továrnách, **zde začíná příliv Maorů do měst a městských aglomerací**



„urban drift“

- po 2. sv. válce očekávání „lepších zítřků“ 😊, vzestup průmyslu na úkor zemědělství – odliv obyvatel z venkova do měst, zatím jednotlivci

po roce 1960: rychle rostoucí maorská populace, nedostatek práce na venkově pro mladé.

1961 – Hunn Report: zavedeny sociální reformy pro Maory, „relokace“ jako oficiální politika státu, venkovští Maori lákání do měst s příslibem práce, ubytování a právní pomoci s adaptací

městská migrace Maorů byla popsána jako nejrychlejší stěhování populace.

Maoři ve městech:

1945: 26%

1956: 35%

1966: 62%

1986: 80%

Díky tomuto stěhování bylo mnoho vesnic vylidněno.

# 60. léta 20. století

- od 60. let 20. století renesance maorské společnosti
- Britská koruna ustanovila *Waitanžský tribunál* (Waitangi Tribunal), který prošetřoval a kontroloval rozhodnutí NZ vlády v oblastech se vztahem k Maorům
- Maoři se začali angažovat zejména v rybaření a lesnictví
- většina Maorů žije ve městech, mnoho z nich ztratilo kontakt se svým dědictvím (zvyky, tradice)
- maorština začíná mizet, mnoho dětí mluví pouze anglicky

# 70. léta 20. století

- Maoři se stále snaží o dosažení suverenity
- NZ vláda podporuje výuku maorštiny a maorské kultury ve školách
- vznik mateřských škol *te kohanga reo*, které vyučují pouze v maorštině



# 1975 Treaty Of Waitangi Act

- **1975:** Treaty of Waitangi Act odsouhlasil nároky maorského obyvatelstva na půdu na základě původní smlouvy. Tím začíná dlouhý proces přiznávání nároků maorského obyvatelstva na půdu a jejich kulturní dědictví



paralela s církevními restitucemi



# od. 90. let 20. století

- vznik středních škol, vyučujících pouze v maorštině
- samostatný maorský televizní kanál
- ve sčítání lidu roku 2006 byla maorština druhý nejrozšířenější jazyk na NZ, 4% obyvatel
- Maoři mají vyhrazený určitý počet míst v NZ parlamentu
- samosprávy musí konzultovat činy s maorskými představiteli

# 1995

- **1995:** 22. května premiér James Bolger a maorská "královna" Te Arikunui Dame te Atairangikaahu podepisují v Turangawaewae Marae dohodu předpokládající navrácení zestátněné půdy původnímu obyvatelstvu. Maorové kmene Tainui získávají zpět od vlády 15 782 ha půdy a rovněž kompenzaci 170 miliónů NZ dolarů na urovnání svých nároků (podle dohody z Waitangi), obdobné smlouvy o kompenzacích dále pokračují.



# Sociální situace

- přes velký pokrok ve 20. století maorská populace stále vykazuje větší nemocnost, nižší stupeň vzdělání, vyšší nezaměstnanost a vyšší procento kriminality než většinová populace



- Maoři tvoří 14% NZ populace
- 50% všech vězňů jsou Maoři
- 50% Maorů žije v nejchudších čtvrtích měst
- pouze 47% maorských studentů dosáhne maturity
- častější výskyt alkoholismu, závislosti na tabáku a obezity
- dožití maorských mužů je pouze 69 let (77,2 let majorita)
- dožití maorských žen je pouze 73,2 let (81,9 let majorita)
- častější výskyt domácího násilí

# Rasismus

- ačkoliv není rasismus na NZ tolik rozšířen, byly zaznamenány případy vandalismu, např. posprejování posvátných maorských budov rasistickými hesly



# Maorská kultura

- tradiční skupinový tanec HAKA
- vyřezávání
- tradiční jídlo *hangi*



# Vliv maorského pojetí spravedlnosti na současný svět a ČR

**Severní Amerika** – např. Siouxové

**Nový Zéland** - Maoři – vyvinutý systém „*Utu*“ – restorativní prvky, ochraňoval jednotlivce, sociální stabilitu a integritu skupiny/kmene

**„skupinové konference“**

**„rodinné konference“**

**„mediace“**

**„princip odčinění v komunitě – OPP, SPČ“**

